

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 126/2022-37

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Lubomírom Müllerom, euroadvokátom, Symfonická 1496/9, Praha 5, Česká republika, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9Nt/9/2018 takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9Nt/9/2018 **boli porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje** v konaní sp. zn. 9Nt/9/2018 konať bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadost'učinenie **1 500 eur**, ktoré je Okresný súd Bratislava I **povinný** vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **602,30 eur** a zaplatiť ich jej právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 2. januára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných

slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9Nt/9/2018 (ďalej aj „napadnuté konanie okresného súdu“). V napadnutom konaní navrhuje okresnému súdu prikázať konať bez zbytočných prietahov a domáha sa priznania primeraného finančného zadostučinenia v sume 1 500 eur, ako aj náhrady trov konania spojených s podaním ústavnej sťažnosti. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 126/2022 18 z 3. marca 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie v celom rozsahu.

2. V konaní vo veci samej sťažovateľka podaním okresnému súdu doručeným 15. mája 2018 navrhla, aby okresný súd vyslovil účasť sťažovateľkinho zomrelého otca na súdnej rehabilitácii. K priebehu napadnutého konania uviedla, že napriek tomu, že napadnuté konanie začalo pred viac ako tri a pol rokmi, do dňa podania ústavnej sťažnosti vec nebola prejednaná. Tiež uviedla, že z dôvodu nečinnosti okresného súdu 8. septembra 2021 podala podpredsedovi okresného súdu ako zástupcovi predsedu okresného súdu sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní, na ktorú do dňa podania ústavnej sťažnosti nedostala žiadnu odpoveď.

II.

Argumentácia sťažovateľky

3. Sťažovateľka vo vzťahu k napadnutému konaniu namieta primárne nečinnosť okresného súdu. Argumentuje tým, že napriek skutočnosti, že napadnuté konanie začalo pred viac ako tri a pol rokmi, do dňa podania ústavnej sťažnosti sa vo veci nekoná (vec nebola prejednaná ani nebolo doteraz nariadené žiadne pojednávanie, pozn.). Poukázala pritom na to, že v jej prípade ide o jednoduchú vec, pri ktorej nie je potrebné riešiť žiadne komplikované vzťahy, robiť rozsiahle súpisy majetku, vypočúvať ťažko dostupných svedkov či zabezpečiť preklady z cudzích jazykov. Tiež dodala, že napadnuté konanie má pre ňu vzhľadom na jeho predmet (rehabilitáciu za nezákonnú perzekúciu jej otca za minulého režimu) zvýšený význam.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky a prehľad procesných úkonov

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

4. Okresný súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/3/2022 doručenom ústavnému súdu 21. februára 2022, ktoré si ústavný súd vyžiadal podľa § 56 ods. 6 vety za bodkočiarkou zákona o ústavnom súde, uviedol, že doterajšia dĺžka napadnutého konania bola spôsobená viacerými faktormi. Po doručení podania sťažovateľky 15. mája 2018 bola vec pridelená zákonnému sudcovi, ktorý od novembra roku 2018 pôsobil ako poverený podpredseda okresného súdu a v období od 15. apríla 2019 až do 31. augusta 2021 ako predseda okresného súdu. S poukazom na znenie § 35 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov je tak zrejmé, že v období od novembra 2018, no najmä od 15. apríla 2019 bolo primárnou zodpovednosťou vtedajšieho zákonného sudcu vykonávať činnosť predsedu súdu. Teda jeho možnosť vykonávať všeobecné súdnictvo bola vzhľadom na množstvo agendy spojenej s vedením

okresného súdu významne obmedzená. Dodal, že zákonný sudca v pozícii predsedu okresného súdu niekoľkokrát (20-krát v priebehu dva a pol roka, pozn.) žiadal Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“) o pridelenie sudcov, pričom vec sťažovateľky nebolo možné prerozdeliť skôr, keďže sa prerozdeľovali veci po iných sudcoch. Spis vo veci sťažovateľky bol nakoniec prerozdelený 10. januára 2022 a pridelený novému zákonnému sudcovi. Na základe uvedeného uzavrel, že v napadnutom konaní nastali prietahy z objektívnych dôvodov. Tiež navrhol vzhľadom na uvedené zvážiť dôvodnosť a primeranosť sťažovateľkou požadovaného finančného zadosťučinenia, keďže je toho názoru, že za vzniknutú situáciu, na základe ktorej dochádza k prietahom v súdnych konaniach, nenesie zodpovednosť.

III.2. Replika sťažovateľky a duplika okresného súdu

5. Sťažovateľka sa na výzvu ústavného súdu z 29. marca 2022 k stanovisku okresného súdu vyjadrila podaním doručeným ústavnému súdu 29. marca 2022, v ktorom v súvislosti s argumentáciou okresného súdu (resp. zákonného sudcu, pozn.) poukázala na to, že súdny systém musí byť nastavený tak, aby funkcionári súdu dostávali len taký prídel práce, ktorý im umožní vykonávať všetky jeho povinnosti vyrovnané. Ak tomu tak nie je, je to chyba na strane štátu, v žiadnom prípade nie na strane sťažovateľky. Nemôže to teda ospravedlňovať prietahy v napadnutom konaní. Za ospravedlnenie nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní nepovažuje ani to, že predseda okresného súdu opakovane márne žiadal ministerstvo spravodlivosti o pridelenie nových sudcov na okresný súd. K spochybneniu dôvodnosti a primeranosti sťažovateľkou požadovaného finančného zadosťučinenia okresným súdom sťažovateľka uviedla, že ak k prietahom v napadnutom konaní došlo a sťažovateľka ich nezavinila, potom zodpovednosť nesie štát, ktorý je v danom prípade reprezentovaný okresným súdom. S nepriznaním jej finančného zadosťučinenia z dôvodu, že okresný súd nenesie zodpovednosť za situáciu, na základe ktorej dochádza k prietahom v súdnych konaniach, sťažovateľka rozhodne nesúhlasí.

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 24. marca 2022 k výzve ústavného súdu z 11. marca 2022 na prípadné doplnenie jeho vyjadrenia k ústavnej sťažnosti sťažovateľky uviedol, že doplnenie vyjadrenia nepovažuje za potrebné. Okresný súd ústavnému súdu neoznámil procesné úkony vykonané v napadnutom konaní.

III.3. Prehľad procesných úkonov:

7. Ústavný súd z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu okresného súdu zistil, že po doručení podania sťažovateľky (15. mája 2018, pozn.) okresný súd okrem prípadného vypracovania žiadosti adresovanej Ústavu pamäti národa o oznámenie evidencie akýchkoľvek dokumentov k osobe zosnulého otca sťažovateľky nevykonal žiaden procesný úkon smerujúci k vydaniu rozhodnutia vo veci. Okresný súd nenariadil dosiaľ ani termín pojednávania vo veci. Dňa 10. januára 2022 bol spis pridelený novému zákonnému sudcovi.

8. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, pretože na základe podaní účastníkov konania a súdneho spisu okresného súdu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV. Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou namieta porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

10. Ústavný súd na úvod považuje za potrebné poznamenať, že napriek nedostatočnosti odôvodnenia ústavnej sťažnosti sťažovateľky, čo mohlo byť dôvodom na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde pre nesplnenie náležitostí ustanovených zákonom, obdobne ako v konaní sp. zn. I. ÚS 173/2022, v danej veci napokon pristúpil k jej meritórnemu posúdeniu, pretože ešte pred jej predbežným prerokovaním zistil absolútnu nečinnosť okresného súdu trvajúcú štyri roky, ktorú napriek vážnym nedostatkom ústavnej sťažnosti nemožno v štádiu konania, keď stále nie je nariadené ani prvé pojednávanie, ospravedlniť (m. m. I. ÚS 477/2020). Do budúca je však stále potrebné splniť zákonnú požiadavku kladenú § 123 zákona o ústavnom súde na obsah ústavnej sťažnosti, a to i vtedy, ak sťažovateľ namieta prietahy v konaní (I. ÚS 266/2021), lebo v prípade jej nesplnenia odmietnutie ústavnej sťažnosti pri kvalifikovanom právnom zastúpení naďalej nemožno vylúčiť, a to ani pri materiálnom prístupe ústavného súdu k preskúmaniu rozhodnutí a postupov orgánom verejnej moci.

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu (I. ÚS 295/2019).

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov v trestnom konaní vyplýva z § 55 ods. 3 trestného poriadku, pričom účinným prostriedkom nápravy proti týmto prietahom je sťažnosť pre nečinnosť na nadriadený súd (II. ÚS 531/2017, III. ÚS 263/2021, či I. ÚS 264/2022).

12.1 V priebehu konania pred ústavným súdom vyšlo najavo, že sťažovateľ sťažnosť pre nečinnosť využil podaním z 22. februára 2022. Podľa vyjadrenia podpredsedu okresného súdu z 27. apríla 2022 doplneným na žiadosť ústavného súdu 23. mája 2022 bola táto sťažnosť podľa § 55 ods. 3 a 4 Trestného poriadku postúpená na priame vybavenie zákonnému sudcovi. Podpredseda okresného súdu v doplnenom vyjadrení uviedol, že nepovažoval za potrebné podstúpiť ju nadriadenému súdu z dôvodu, že zákonný sudca avizoval termín nariadenia pojednávania na koniec mesiaca jún 2022. Tým síce sťažnosť zdanlivo splnila svoj účel, ústavný súd však nemohol ponechať bez povšimnutia prietahy v konaní, ktoré tu vznikli od jeho počiatku, a preto pristúpil k meritórnemu posúdeniu ústavnej sťažnosti sťažovateľa.

13. Pokiaľ ide o posúdenie kritéria právna a skutková zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že konanie vo veci súdnej rehabilitácie v zásade nie je možné považovať za obzvlášť zložitú. Okresný súd pri posudzovaní dôvodnosti, resp. prípustnosti podaného návrhu sťažovateľky na vyslovenie účasti jej zomrelého otca na súdnej rehabilitácii by mal primárne vychádzať,

ako v obdobných prípadoch, z listinných podkladov. Teda nie je predpoklad nutnosti vypočúvať množstvo svedkov či vykonávať zložité dokazovanie. Z uvedeného dôvodu nie je toto kritérium spôsobilé ospravedlniť vznik priet'ahov.

14. V rámci posudzovania ďalšieho kritéria, a to správania s'ťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že v jej postupe nevzhladol žiadne okolnosti, ktoré by akokoľvek negatívne ovplyvnili dĺžku napadnutého konania. Naopak, jej právny zástupca sa podaním s'ťažnosti podpredsedovi okresného súdu na priet'ahy v konaní aktívne domáhal konania vo veci.

15. K tretiemu kritériu, a to postupu okresného súdu, je potrebné uviesť, že ústavný súd v napadnutom konaní jednoznačne identifikoval jeho nečinnosť. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na to, že okresný súd bol vo veci pomerne dlhý čas úplne nečinný.

16. Na základe uvedeného ústavný súd dospel v danom prípade k jednoznačnému záveru, že v napadnutom konaní k zbytočným priet'ahom došlo. Po zhodnotení všetkých okolností musí skonštatovať, že priet'ahy idú primárne na vrub postupu okresného súdu v dôsledku jeho už uvedenej absolútnej nečinnosti počas obdobia presahujúceho viac ako 3 a pol roka (od 15. mája 2018, pozn.).

16.1 S poukazom na okresným súdom uvádzané personálne aspekty v spojení s množstvom agendy, ktorú musí okresný súd a zákonný sudca riešiť, ústavný súd v zmysle už svojej konštantnej rozhodovacej činnosti zdôrazňuje, že primárne zodpovedný za to, aby zabezpečil dostatočné personálne a materiálno-technické podmienky na riadny výkon spravodlivosti, je štát. Skutočnosť, že si štát a najmä prostredníctvom ministerstva spravodlivosti túto úlohu neplní, v žiadnom prípade nesmie byť na ujmu právam účastníkov konania, v tomto prípade s'ťažovateľky.

16.2 Zároveň ústavný súd pripomína, že plynulosť konania závisí aj od organizácie práce, a to nielen samotného zákonného sudcu, ale aj vedenia súdu. Predostreté „argumenty“ okresného súdu o nemožnosti bývalého zákonného sudcu vykonávať všeobecné súdnictvo vzhľadom na množstvo agendy spojenej s vedením okresného súdu v žiadnom prípade nie sú spôsobilé „exkulповať“ okresný súd pri jeho nečinnosti v napadnutom konaní.

16.3 Ústavný súd zdôrazňuje, že od účastníkov konania obracajúcich sa na všeobecné súdy s dôverou, že bude v ich veci spravodlivo a včas rozhodnuté, nie je možné spravodlivo požadovať, aby „strpeli“ nedostatky na strane všeobecného súdu spôsobené zlou organizáciou práce. Ústavný súd zdôrazňuje, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších zamestnancov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov a v konečnom dôsledku nezabavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (I. ÚS 3/2020).

17. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní boli porušené základné právo s'ťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

18. V súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody sťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konal. Sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti navrhla, aby ústavný súd po prijatí rozhodnutia o porušení namietaných práv prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných priťahov. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní, okresnému súdu prikázal, aby vo veci konal bez zbytočných priťahov, a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza (bod 2 výroku nálezu).

19. Keďže ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru boli porušené, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Sťažovateľka požadovala priznanie zadosťučinenia vo výške 1 500 eur. Uvedené odôvodňovala primárne úplnou nečinnosťou okresného súdu v napadnutom konaní, pričom poukázala na to, že napadnuté konanie má pre ňu zvýšený význam, pretože sa v rámci neho domáha súdnej rehabilitácie za nezákonnú perzekúciu jej zosnulého otca.

20. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (III. ÚS 103/2018). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia, pričom pri jeho určení vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia ústavný súd prihliadal na tieto základné okolnosti. Prvou je zohľadnenie obdobia úplnej a neodôvodnenej nečinnosti okresného súdu v rámci napadnutého konania v trvaní presahujúcom tri a pol roka, a to navyše v situácii, keď napadnuté konanie ako celok do súčasnej doby trvá približne štyri roky. Zároveň ústavný súd v tejto súvislosti prihliadal aj na to, že sťažovateľka sa svojím postupom a konaním nijak nepričinila o nemožnosť rozhodnúť vo veci či vykonať úkony potrebné k vydaniu rozhodnutia vo veci, preto ústavný súd rozhodol o priznaní finančného zadosťučinenia sťažovateľke v sume 1 500 eur (bod 3 výroku nálezu).

VI.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 602,30 eur (bod 4 výroku nálezu).

23. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [(ďalej len „vyhláška“); § 11 ods. 3, § 13a, § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je 193,50 eur a hodnota režijného paušálu je 11,63 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (podanie ústavnej sťažnosti, podanie repliky k vyjadreniu okresného súdu). Celkovo tak sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v sume 602,30 eur.

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. mája 2022

Miloš Mad'ar
predseda senátu